

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Post alias supplicationes demum ciuitatis liberationem celebrat. cap. 11.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

præstantiores; in quibus non semel Episcopos vidi, sacris, splendidisque vestibus induti, machinis, quæ non apparent, in sublime sensim feruntur; in apto quodam, ornatissimoque receptaculo decore collocati, integumentis pellucidis ita circumdato, ut inclusis luminibus lucidissimæ nubis speciem præferat. cum ad fornecem summum, locumque demum longo tractu, temporeque peruenerunt; ablato clauo, eodem modo demittuntur. cum ad solum nubes venit; Archiepiscopus qua par est, veneratione excipit sacrosanctum ferrum: & in ampla cruce media aptè insertum, ipse fert ordinum sacrorum pompa antecedente. Inclusit autem illud honoris, commoditatisque gestandi gratia Carolus argentea theca; sic, ut per crystallum perspiciatur. locum præterea ubi affixus est, tum ferreis clatris, lapidibusque supra compositis muniuit; tum splendide etiam ornauit.

Post alias supplicationes demum ciuitatis liberationem celebrat.

CAP. XI.

Interea licet humanæ diligentia officia, eaque exquisita non deficerent; manebat aliqua pestis tamen: neque obtineri poterat, ne quotidie nouis casibus, ijsque minime contemnendis, ciues exterrerentur. Quocirca remedium rursus publicæ precationis Carolus, expiationisque animarum quæ fuit. solita diuina præmia, sicuti consueuerat, à Põrifice impetrauit; populoque proposuit: quæ mense Julio mæstis supplicationibus, concionibusque, ut antea, vna cum clero, & populo profecutus est. Cum autem per id tempus ex peste Brixia miserrime laboraret; eò voluit Carolus aduolare; sed nescio qua ratione dissuadere visus est, impedireque; Episcopus; qui quidem cum optime ægrotis consulere cõpisset; post interitum nonnullorum ex domesticis suis non longe ab vrbe secessit. ex ijs ille fuit, qui Carolo per litteras initio suaferant, ut propositis sibi officijs

abstineret. Attamen, ut auxilium aliqua ratione Brixienfibus ferret, præter cohortationes ad Episcopum missas; eò Carolus dimisit Paulum illum, quem toto reliquo tempore Gregorianæ multitudini præfuisse diximus. Cum idus Octobres venissent, publici voti dies; Carolus ea celebritate litteris publicis ante denunciata; ciues proximæ iam liberationis spe proposita, ad veram diuinæ misericordiæ fiduciam excitauit; tam incerto præsertim humanæ industrig præsidio cognito. nouas supplicationes decreuit in vrbe, ac in diocesi. sacris in æde S. Sebastiani celebratis, diei religioni satisfieri curauit, & voto. populus per partes de more distinctus conuenit: ciuitatis consilium, & qui in singulis paroccijs a populo mandatum acceperant, solemnina dona obtulerunt. Respiciens deinde pius Pater eorum conditionem, qui toto illo tempore in vrbe, diocesique; immo in alijs item Italiæ ciuitatibus mortui erant; quibus pro morbi eius ratione, quo cognati omnes sæpe absumentur; deesse fere credibile erat, qui sacris officijs opem ferrent: ut suis, & alienis, omnia optimi patris officia præstaret; communes eis exequias constituit, tribus diebus celebrandas, qui sancti Martini diem festum sequebantur. qua in re viuus quoque; ipsis consulebat; si officia illa, & sacrificia christiane prosequentes, integram sibi, atque alijs, religiosi operis virtute salutem possent impetrare. primo igitur die, vna cum omnibus presbyterorum collegiis in ecclesia maiore, funebria sacra celebravit. altero, tertioque die in vrbe ecclesijs peracta sunt, quæ collegia habent; ad quæ singula reliqui omnes regionis eiusdem clerici conueniunt. vnumquemque presbyterum pro ijsdem Missæ sacrum ijsdem diebus facere iussit. ad eandem rationem sacra in diocesi faciendâ mandauit.

uit. primò autem populum ad id publicis litteris cohortatus, ad alia quæ opera incitauit; quæ suffragio, salutique mortuis esse possent. Post hæc in longinquiores diocesis partes currit; & ad loca venit. Helueticæ ditionis; tum pestilentia causa; tum vt nonnullas in ecclesiam prohiberet iniurias. quibus in locis, quoniam permitti erant, morbidis æque, atque integris sacramenta præbuit. quod iam mente Carolus de ciuitate liberata conceperat, id enunciare volebat palam; religiosoque ritu publicam ea de re celebrare gratiarum actionem. sed contra magistratus dicebant: debilitatam valde, sed non extinctam esse pestilentiam: docere id, si non quotidianos, ac frequentes; aliquos tamen adhuc ex eo morbo morientium casus: vel illud valde vereri, ne potestate facta; cum ea, quæ recondita fuerant, depromerentur; multa pestilenti contactu affecta, rebus adhuc recentibus, reperirentur; quæ de integro ciuitatem in eadem miseras conijcerent. si liberatione promulgata, rursus inualesceret morbus; præter calamitatem & damnum; quam id pudendum foret? Sed tenuit animo mirum in modum confirmato, propositum Carolus. de libera, in tegraque, non ciuitate solum, sed etiam diocesi certum vna cum magistratibus constituit. ad agendas publicas de accepto maximo beneficio gratias, proximum sancti Sebastiani festum diem anni M. D. LXXIIX. delegit: vt quem patronum imminente periculo, sibi Mediolanenses aduocauerant, eodè postea impetrata venia, ad gratias rectè agendas vterentur adiutore: & quem initio afflicti orauerant, eidem in fine liberati, gratos sese ostenderent. Itaque præter supplicationes, quæ alioqui ad illius ecclesiam habendæ erant; binas alias Carolus indixit. itum est ad sancti Ambrosij, deinde vt initio periculi

factum est. ad vrbis compita omnia. Quæ quidem supplicationes, vt celeberrimæ, ita sanctissimæ fuerunt; ob id quoque in primis; quòd sacras reliquias omnes, quam maximo fieri potuit ornatu, clerus vninuersus, vt antea, ferre iussus est; cum vi luminum prope immensa; quæ non modo clerus adhibuit sed populus quoque frequentissimus. Affuerunt Gubernator, Senatus, & Magistratus reliqui; omnesque publice, pieque gratias egerunt, ex libello, cohortationeque, quam ad eam rem Carolus edi iusserat. Atq; dum ad compita ordines duceret; ad Cruces morabatur, quæ ibi pestis causa erectæ fuerant; & posita sacra re, quam ferebat, in mensa ibidem ad id decore constituta, rite precabatur. mira pietate clerus, & populus in ea supplicatione perseuerauit vsque ad noctem, cum mane cepisset. via etenim ob amplitudinem vrbis longissima est. accessit maximus plurimorum tormentorum sonus honoris, & lætitiæ gratia ex arce effectus, dum sacri ordines ea vrbis parte transfirent. Cum in ecclesiam maiorem reditum esset; sanctissima Eucharistia prius per ecclesiam omnibus sacrorum hominum choris comitantibus lata, in altari proposita est: cum omnia maximo, gratissimoque sono, hymnis, psalmisque, tum tubarum etiam clangore personarent. Ibi Carolus, quasi nihil adhuc fecisset, quadraginta horarum precationem ante sanctissimam Eucharistiam instituit; in qua eadem patientia, & labore, quo antea sacro proposito clauo, sese exercuit. Quo tempore cum in concione ciuitatem a morbo diuina ope liberatam diserte prædicaret; erant qui valde mirabantur, quo certo signo id posset affirmare; non nihil etiam verebantur, vt ea præstari posset in posterum affirmatio. quod ita Deo concedente, factum est tamen. Alia quoque ciuitas, consueta popu-
lis

lis lætitiæ signa multa edidit, quæ præterimus; litteræque ad externos populos datæ, ad mutuam consuetudinem plene restituendam. Carolus Episcopos prouinciæ missis litteris monuit; rogauitque, vt vna vellent gratias agere. atque alij omnes per litteras gratulati sunt: Nicolaus autem Cremonensis Episcopus; ex præcipuo in Carolum, patriamque amore, gratulationis causa Mediolanum venit; & de suggestu concionem in ecclesia maiore præsentate Carolo, Governatore, Magistratibusque ad populum habuit sane piam, & luculentam. Mortua fuisse hominum circiter tredecim millia in vrbe; octo vero in agro, ad initium mensis Decembris anni M. D. LXXVI. Carolus litteris suis testatus est: ex quo tempore numerum eorum, qui morerentur, vsque ad morbi extinctionem, non magnum fuisse iam diximus. alij vero de vrbe tantum commemorantes, ab initio morbi, vsque ad integram liberationem, in ea mortem obiisse affirmant hominum circiter decem, & septem millia: nata vero, vt id quoque referamus, eodem spatio temporis, quinque millia, & trecentum. Vici, & castella, quæ peste laborarunt, fuerunt ad centum viginti. Ecclesiastici viri omnium ordinum in vrbe, & diœcesi, centum viginti diem suum obierunt: tres tantum ex ijs parochis, qui officium erga ægrotos non deseruerunt: quorum nemo tamen, quod constat, ex sacris officijs, quæ cuiquam ægrotis tribuerit, morbum contraxit. Illud minime prætereundum, ex quinque, & sexaginta monasterijs Virginum, vnum peste tactum in vrbe, in quo duæ tantum Virgines; alterum in diœcesi, in quo pauca omnino mortuæ sunt. neque in ijs quidquam de præscripta, & consueta claustrorum, custodiæque disciplina remissum est. In ecclesijs omnibus, vt ante consueuerat, statim ho-

ris, sacra officia, muneraque clerici toto eo tempore obierunt; qui congruenti ad contagium vitandum spatio, alius ab alio longe consistebant, quod vt ecclesiæ maioris collegium facilius exequeretur, subterraneam viam ab ædibus canonicorum in ecclesiam ipsam eo tempore Carolus fodi, construique iussit. Hic fuit maximi illius periculi exitus, vnde magnam vrbi ruinam intelligentes omnes extimescebant. qua in re singularem profecto Dei clementiam perpetuò gratissimis animis erga nos agnoscere Mediolanenses debemus; neque vniquam gratiarum agenda- rum finem facere. Quid in rebus tantis Carolo sit tribuendum; res ipsa loquitur. ipse vero nihil suis laboribus, studijs, vigilijs, lachrymis tribuens; piorum ciuium precibus, eorum maxime, qui simplices sunt, & incorrupti, omnia facta, impetrataque esse prædicabat. Habet certe Mediolanum, quæ proponat alijs in simili casu, tum sancti Pastoris, tum optimorum ciuium præclarissima exempla: siue, quod in primis graue est, requiratur, quod ad iuuandas animas; siue quod ad corpora subleuanda; & omnino ad omnium rerum aptam, rectamque gubernationem tenendam pertineat. Quid enim magis commune, quam inuadente peste, sibi quemque, rebusque suis consilere; etiam a coniunctissimis discedere; longe, quantum potest, pericula fugere? quod magis peruagatum malum; quam infectos deserere, rerum diuinarum inopia, curationeque omni destitui; plerumque etiam fame cruciatos, interire? quæ quidem contra diuino munere nobis euenerunt: vt vere Carolus dicere sole- ret, circumspectis rebus omnibus, pijsque operibus ponderatis fructum, quam damnum multo maiorem fuisse ciuitatis. Ac singularis quidem Dei benignitas; ciuitatisque; vt in ma-
lis.

lis eiusmodi, singulare bonum, per se quidem apertum sine dubio fuisset omnibus: qui modo cogitare vellent infinitæ prope multitudinis ciuitatem, pestilentia penitus occupatam, tam exiguo mortuorum numero; tanto rerum omnium ordine; tantis, tamque promptis ad salutem subsidijs feliciter euasisse. Sed illustrata sunt hæc omnia multo magis aliarum ciuitatum Italix casibus. quibus locis, etiam iisdem tentatis includendi populi remedijs, longæ maxima strages laicorum, sacrorumque hominum fuit; ipsis quoque marium, feminarum que monasterijs occupatis. de ciuitatibus loquor, quas vere pestis complexa est: nam verius quædam tentatae sunt, quam occupatae. De rerum autem procuratione, quæ vel ad sustentandum corpus, vel ad subueniendum animæ pertinerent; de gubernatione tota; de supplicationibus aliarum ciuitatum, nihil attinet scribere: quæ quidem rebus Mediolanensibus (notam rem commemoro) ne minima quidem ex parte conferenda sunt. Addere huc item potest, qui

velit; vt clarius, quomodo nobiscum actum sit, agnoscat, eorum recodationem, quæ antea annos circiter sexaginta Mediolanenses pestilentia vexati non semel pertulerunt. id tantum commemorabo, quod Galeatius Capella refert; anno M. D. XXIV. cum pestis ciuitatem neque tunc primò, sed quartò iam per id tempus inuasisset: Dux, Senatus, Magistratus omnes sese recepissent Modetiam; eò breui ventum esse, vt res ipsæ ad victum necessariæ penitus deficerent. tum infectorum maximum numerum, qui è ciuitate, vt fit, emissi fuerant, captis armis in urbem ingressum, noua pericula intulisse. supplicationibus demum, extrema rerum conditione habitis, ita diuinam misericordiam impetratam; vt quatuor mensibus tamen amplius quinquaginta millia hominum in vrbe interirent; præter alios innumerabiles, qui in oppidis desiderati sunt.

